

**Corpus Juris Canonici, Per Regulas Naturali Ordine
Digestas, Usuque Temperatas, Ex Eodem Jure, Et
Conciliis, Patribus, Atque Aliunde Desumptas, Expositi**

Opus, Tum In Rebus Obscuris Claritate, Tum Dispersis Collectione ac
delectu, in contrariis conciliatione, eximium, simulque Indicibus ac
Præfationibus, Notisque quamplurimis & exquisitis illustratum, ; In Tres
Tomos divisum

Complectens Prolegomena Ad Jus Canonicum In Se Et Universim
Consideratum

Gibert, Jean-Pierre

Coloniæ Allobrogum, 1735

Sectio I. Collectio Martini Bracarenensis cum Decreto collata.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-74413](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-74413)

Exigui, qui hujus Concilii Canones omittit, idque inferri etiam potest, ex eo quòd sæpè Quinque priorum Seculorum Canones juxta Autoris illius versionem laudat. Nec obijciendum est, eum aliquandò juxta versiones *Martini Braccarenfis*, & *ISIDORI Mercatoris* laudare: in iisdem enim locis, in quibus has versiones laudat, *DIONYSIANAM* etiam laudat, Canones referendo juxta triplicem hanc versionem, veluti Canones varios. Hujus rei exempla refert *ANTONIUS AUGUSTINUS Lib. 1. Dialogo X. & XI. de E-mend. Gratiani.*

Quoad Decreta Pontificum à *DIONYSIO* collecta, *Gratianus* ea sapius laudat, juxta Ordinem, quem apud illum obtinent Epistolæ Pontificum, à quibus desumpti sunt, non verò juxta numerum singulis earumdem Epistolarum Capitibus ibidem affixum. *DIONYSIUS* enim omnia Pontificis ejusdem Decreta sub continuâ numerorum serie collocavit, numeri, quem habent in Epistolâ, undè illa describit, nullâ mentione factâ. Vid. *Observat.* in *BURCHARDUM* post medium, quæ locum hunc illustrant.

Hæ tres *DIONYSII* Collectiones *Corporis Canonum* nomen antiquitùs gessisse videntur; *ANTON. AUGUSTINUS* de veteribus Canonum Collectoribus loquens, inter secundam & tertiam Partem suæ Juris veteris Epitomes, caput scribit in hoc Canonum Corpus. De eo fit mentio *Can. 1. DIST. XIX. & Can. 1. DIST. XX.* Ille *Corpus* illud laudat: hic varias Canonum species in eo contentas enumerat. Scilicet 1. Apostolorum. 2. Conciliorum Quinque priorum Seculorum. 3. Decretorum Pontificum à *SIRICIO* usque ad *GREGORIUM* Juniorem. Porro, hæ tres Canonum species sunt in Collectionibus *Dionysii*. *HILARI* enim, sequentiumque Pontificum usque ad *GREGORIUM* Juniorem, Decreta iis postea adjecta sunt. His ita se habentibus manifestum est, eas Collectiones in Corpus Juris ingressas esse; quoniam *Corpus Canonum* fons communis erat, ex quo Collectores, Canonum saltem ex parte Compilationes suas hauriebant. *Corpus* illud nominatim laudatur *TIT. de Præbend. cap. 2.* à Concilio *Calcedonensi* sumpto, & à *DIONYSIO* collecto. Vid. *GONZALEM* in hunc Textum. Quædam Decreta ab eodem *Dionysio* collecta laudantur in Collectione *Gregorianâ*. Tale est Decretum *BONIFACII I.* laudatum *Cap. 4. de præsumpt.* & Decretum *GELASII* laudatum *TIT. de Concess. Præbend. c. 2.* desumptum ex ejus Epistolâ ad *Episcopos Dardaniæ*.

Quamvis *DIONYSIUS* aliquid exiflimationi Collectionis suæ Canonum Apostolorum detraxisset, dicendo in *Præfatione*, eos à plurimis reprobari; ipsi nihilominus in omnes ferè Collectiones Canonum ingressi, receptique sunt. Eorum consonantia cum Canonibus Conciliorum Quinque priorum Seculorum superius probata, eis venerationem conciliavit, statim ac agnita fuit. Versio vetus cujus confusio, ut monet in *Præfatione*, videtur occasionem fuisse uni ex ejus Familiaribus, ut ipsum ad novam suscipiendam exhortaretur, ea ipsa est, (ut fertur) quam *JUSTELLUS* *Tom. 1. Biblioth. Juris veteris Canonici.* Huic etiam Argumento doctam utilemque operam navavit *VAN ESPEN* in suo opere Critico-Historico in Canones veteres.

Quidam Canones Africanorum Conciliorum in *Gregorianâ* Collectione laudantur, alii in Textibus indè accersitis, cæteri in Textibus, qui eos in probationem afferunt. Hujus postremi generis celeberrimum est *Cap. 12. de foro compet.* cæteri sunt *Cap. 5. de vitâ & honest. Cler. Cap. 2. de Precariis. Cap. de Fidejuss.* ex his tribus prius solùm reperitur in Conciliis Africanis.

Quidam Canones Africanorum Conciliorum in *Gregorianâ* Collectione laudantur, alii in Textibus indè accersitis, cæteri in Textibus, qui eos in probationem afferunt. Hujus postremi generis celeberrimum est *Cap. 12. de foro compet.* cæteri sunt *Cap. 5. de vitâ & honest. Cler. Cap. 2. de Precariis. Cap. de Fidejuss.* ex his tribus prius solùm reperitur in Conciliis Africanis.

Plerique Synodi *Sardicensis* Canones Decreto *Gratiani* inserti sunt scilicet; 4. 5. 7. 8. 13. 17. 18. 19. Primus & Secundus sunt in Collectione *GREGORII IX.* Primus *TIT. de Clericis non residentibus.* Secundus *TIT. de Elect. cap. 2.* cum modificatione, quæ abest ab Autographo, si non panituerit.

NICOLAUS I. putat Canones hujus Concilii Græco Latinoque idiomate scriptos fuisse, Græcè in Orientalium, Latine in Occidentalium usum. Nota Correctorum Romanorum in *Cap. 9. DIST. LXV. & Can. 5.* hujus Concilii desumptum, contrarium asserit factum. *DIONYSIUS Exiguus* in *Præfatione* in suam Collectionem Canonum, *Statuta quoque Sardicensis Concilii atque Africani, quæ Latine sunt edita,* eodem modo de *Sardicensibus* ac de

Africanis Canonibus loquitur, quos latine tantùm conditos fuisse constat.

Iidem Correctores in *cap. 9.* laudatum, observant *Can. 5. Conc. Sardicensis* aliter in Græco, aliter in Latino sermone concipi. Item observant in *Can. 4. CAUS. XI. QUÆST. III.* qui Latine 17. est, Græcè 14. idque ut probent, eos Canones Græcè referunt cum eorum versione; quoad *Can. 7.* relatum *Can. 36. CAUS. II. QUÆST. VI. & Can. 8.* relatum *Can. 28. CAUS. XXIII. QUÆST. VIII.* quædam inter Latinum & Græcum observant discrimina.

Codicis *Africani* Canones crebrò referuntur apud *Gratianum*, sed non eodem modo, quò sunt in eo Codice, subque numero, quem ibi habent; verùm prout sunt in Conciliis *Carthagenensibus*, vel *Milevitano.* Quoad Synodos *Carthagenenses* laudantur Canones è 1. 2. 3. 4. 5. 7. In 4. major, quàm in qualibet alterâ, Canonum numerus factus est: hæc itaque sapius laudatur, ita, ut ex ejus Canonibus quinque aut sex duntaxat relati non sint in Decreto. Fortè propter hanc suam copiam hi Canones in Codicem translati non fuere. Quoad Synodos *Milevitanas*, ex eâ tantùm *Gratianus* Canones laudat, (adversus Pelagianos habita est, & 8. vel 9. Canones in eos condidit) cum pluribus aliis circa alia Argumenta. Illorum præcipui continuâ serie referuntur in *fine DIST. IV. de Consecr.* Cæteri hæc illac vagantur. Concilium hoc perperam vocatur *Primum* in *Indice* Conciliorum à *Gratiano* laudatorum: est enim *Secundum* habitum an. 416. *Primum* coalescit ex Canonibus Conciliorum Africanorum præcedentium, ideòque nuncupatur etiam *Concilium Africanum* verbum *Concilii* usurpatur pro *Collectione* *CONCIL. TOM. II. p. 1323.*

Si quis discere penitus cupiat ea, quæ *Codicem Ecclesie Africana* spectant, adire debet *Præfationem ac Notas JUSTELLI* in hunc Codicem, ipsumque Codicem *Tom. 1. Biblioth. Juris veteris Canonici.* Huic etiam Argumento doctam utilemque operam navavit *VAN ESPEN* in suo opere Critico-Historico in Canones veteres.

Quidam Canones Africanorum Conciliorum in *Gregorianâ* Collectione laudantur, alii in Textibus indè accersitis, cæteri in Textibus, qui eos in probationem afferunt. Hujus postremi generis celeberrimum est *Cap. 12. de foro compet.* cæteri sunt *Cap. 5. de vitâ & honest. Cler. Cap. 2. de Precariis. Cap. de Fidejuss.* ex his tribus prius solùm reperitur in Conciliis Africanis.

SECTIO I.

Collectio MARTINI BRACCARENENSIS, cum DECRETO collata.

Collectiones Latinae, de quibus hætenùs locuti sumus, Ordinem temporum sequuntur; hæc de qua locuturi sumus juxta seriem Argumentorum ordinatur, ejusque generis apud Occidentales vetustissima est. Ea autem est Collectio *MARTINI Braccarenfis* à Concilio *Lucensi* anno 572. habito approbata. Dividitur in Duas Partes. Prima Clericos à Majoribus ad Minores attingit; Secunda Laicos. Prima LXVIII. Canones; Secunda VI. continet, numero continuo usque ad LXXIV. notatos. Hæc Collectio in eo præterea singularis est, quòd ex majore Canonum suorum parte non sit nisi Versio Canonum Orientalium, à *Dionysianâ* discrepans, in eo, quòd sit exposita Provinciarumque utilitati accommodata, quarundam additionum ope, quæ ipsi insertæ sunt, vel quarundam mutilationum; *DIONYSII* autem versio neque additionem neque detractionem habeat. Cæteri Canones, qui nativâ suâ linguâ editi sunt, desumpti sunt è Concilio *Toletano I.* ex Conciliis *Braccarenfis*, è Conciliis *Carthagenensibus III. & IV.* è Concilio *Turonensi*: è Concilio *Arelatensi*: è Concilio *Agathensibus*.

thenſi. Mirum eſt MARTINUM abſtinuiſſe à Conciliis *Eliberitano, Ilerdenſi, Gerundienſi, Valentinenſi, Toletano* &c. aliſque Conciliis Hiſpanicis, Collectioni ſuz anterioribus.

Gratianus hanc Collectionem creberrimè laudat, modò ſub nomine *Concilii MARTINI Pape*; modò ſub Titulo *Concilii MARTINI Braccarenſis*; modò ſub ſimplici nomine *MARTINI Braccarenſis*; aliquandò ſub Titulo *MARTINI in Capitulis Græcorum Synodorum*. Hanc varietatem comprobavimus, luſtrandò inſcriptiones Textuum ex hac Collectione deſumptorum, qui continuà ſerie laudantur in *Indice Conciliorum à Gratiano laudatorum*. Quemadmodum Collectio Canonum Conciliorum Eccleſiæ Africane dicta fuit *Concilium Africanum*, ſic quoque *Concilium* nuncupatur Collectio à *MARTINO Braccarenſi* facta. *MARTINUS* vocatur *Papa*, quoniam erat *Episcopus*, omnibuſque *Episcopis* commune tunc erat *Pape* cognomen. Fortè etiam hi *Canones* adſcripti ſunt *S. Pontifici MARTINO I.* qui *Concilium* adverſus *Monotheliſtas* celebravit, putatumque fuit, hos in illo *Concilio* *Canones* fuiſſe conſectos. Laudandi modus aptior iſ eſt, qui *Can. 9. DIST. LV.* præſignitur, *MARTINUS Braccarenſis in Capitulis Synodorum Græcorum*. Hæc Collectio jam ab *IVONE* laudata fuerat, ſub nomine *MARTINI Pape*.

Quoniam *MARTINUS Braccarenſis* in fronte Canonum, quorum novam verſionem edebat, non indicaverat, è quibus Conciliis deſumpti eſſent, *Gratianus* eos ſapè laudat, velut *Canones* diverſos à *Canonibus* *Conciliorum*, ad quæ pertinent, & conſequenter eos præponit, vel ſubjicit *Canonibus* eorumdem *Conciliorum*, nempe *Nicæni Neocaſarienſis, Ancyranſi, Antiochenſi, Laodiceni, Gangrenſis*, aliarum-ve *Synodorum Orientalium*, quas etiam laudat juxta *DIONYSII Exigui*, vel *ISIDORI Mercatoris* verſiones. Facile dignoſcitur ope laudati *Indicis*, ubinam *Gratianus* incuriam hanc admiferit. Autor ille eſt primus Canonum *Compiler*, qui eos ætatis Nationiſque ſuz *Disciplinæ* accommodaverit. Duplex cauſa eum ad ſuſcipiendam verſionem hanc induxit, ut in *Prefatione* ſua teſtatur. Prior eſt quoddam verſio, quam habebat, & quæ in *Gallaciâ* (hodiè *Lufitaniâ*) circumferebatur, obſcura erat ob difficultates perſpicuæ & accuratæ verſionis conſectioni obſtantes. Secunda eſt, quod manca & mutilata erat, ſive ob ignorantiam, ſive ob negligentiam *Amanuenſium*. Hæc ratio cadere etiam poteſt in *Canones* eodem vitio propter *Amanuenſium* incuriam laborantes. Præſtantior ejus Editio ea eſt, quæ eſt in *Appendice Tomi I. Bibliotheca Juris veteris à JUSTELLO* publicata. DOUJAT ei adjecit *Canones*, ex quibus *MARTINUS* id, quod habet, deſumpſit, *Græcos* juxta verſionem *Fionyſianam*, cæteros nativo ſermone, eiſdemque verbis, quibus concepta ſunt in *Conciliis* *Latinis*, variis *Lectionibus* in margine collocat. Ideò *LABBEUS Conc. Tom. V. p. 902.* illuc remittit, referens tantum *Canones* abſque eorum fontibus, cum notâ *GARCIE*, qui *Can. 4. DIST. XVIII.* in exemplum proponit *Canonum Græcorum* quendam à *MARTINO* paſſorum mutilationem. *Canon* hic deſumptus eſt ex *Can. 20. Concilii Antiochenſi*, qui duo *Concilia* quotannis celebrari jubet, eorumque tempus definit. *Martinus* ſeſecat, id quod ad *Definitionem* hanc pertinet.

ANTONIUS AUGUSTINUS tres *Dialogos* ſcripſit de *Mendis* *GRATIANI* circa laudationes *Collectionis* *MARTINI Braccarenſis*, nempe *x. xi. & xii. Lib. 1.* Alia præterea exempla obiter obſervat aliarum mutilationum ab illo Autore factarum, loquens de *1. mendo*, quod eſt laudaviſſe ex *Concilio* *MARTINI Pape*, obſervat *DEMOCHAREM* in margine horum *Textuum* monuiſſe, eos eſſe *MARTINI Braccarenſis*. Exempla dabant *Can. 7. DIST. LXIV. Can. 2. DIST. LXV.* Quod dicit deinde in *Can. 9. DIST. LV.* ſuppeditat exemplum additionis à *Martino* *Canonibus* à ſe tranſlatis inſertæ; nam *Canon* *Concilii Nicæni*, qui ab *Ordinum*

receptorum exercitio, & à *Promotione* ad *Ordines*, excludit eos, qui ſe ipſos ſecuerunt, hanc expoſitionem adjicit, non per *Disciplinam Religionis & abſtinentiæ*, ſed per *abſiſſionem plasmati*, non per *Disciplinam à Deo corporis*, exiſtimans poſſe à ſe *carnales concupiſcentias amputari*. Plures alii conſecutiè reperiuntur eod. *Dialogo X.* Ibidem etiam videtur exemplum mutationis, ad accommodandum *Disciplinæ Sæculi ſui* *Canonem*, factæ. Deſumptum illud eſt è *Can. 1. DIST. XXVII.* ubi *MARTINUS Canonem 10. Ancyranum* vertens, qui permittit ordinari *Diaconum* eum, qui uxorem ſe ducturum eſſe proteſtatur, eum ita interpolat, ut talis *Clerici* *Ordinationem* prohibeat. Facile foret alia exempla ſubnectere ſimilia tribus, quæ relata ſunt eaque à *Gratiano* accire; ſed hæc ſufficiunt, ut pateat *Collectionem Martini Braccarenſis* in *Decretum* ingreſſam fuiſſe, cum mutationibus, quas in *Græcos* *Canones* in ea contentos inſeruit. Idem Autor aliquid etiam immutavit in *Canonibus* *Latinis*, quos reculit, ſive quoad verba, ſive quoad ſenſum. Exemplum habemus in *Cap. 27.* ubi formam *Canonis 1. Concilii Toletani 11.* inſeruit, ſcribitque *Cilicio* pro *Concilio*. Hic apud *Gratianum* refertur *Can. 68. DIST. L.* prout eſt in *Concilio Toletano*, niſi quod etiam ſcribitur *Cilicio* pro *Concilio*. Duo alia ſunt exempla, in quibus *Gratianus* mutationes à *MARTINO* factas erga *Canones 14. & 15.* ejuſdem *Concilii* ſecutus non eſt. Apud *Martinum* hi ſunt *30. & 31.* apud *GRATIANUM Canon 26. & 27. CAUS. XXVII. QUEST. I.* contra, ſunt quidam *Canones* *Latini*, quos *Gratianus* à *MARTINO Braccarenſi* deſumpſit, iuſdemque verbis retulit, non curans, utrum aliter in *Concilio Toletano 1. Can. 3.* ſe haberent: Vid. *Can. 17. 18. DIST. XXXIV. & Conc. Tom. II. pag. 1224.* Atque ex eo certius noſcitur, quàm ex inſcriptione, ex quoniam fonte *Gratianus* hauſerit. *Canonis* enim verba inſcriptionis ſidem comprobant, quæ aliàs falſa eſſet. Mentio nulla fit in *Corpore* *Juris* *Collectionum* *FERRANDI, CRESCONII, REGINONIS; BURCHARDI, IVONIS*, quamvis *Gratianus* plures *Canones* à *Burchardo*, atque *Ivone* hauſiſſe videatur; ſecus eſt de *Collectione* *ISIDORI*, de *Collectione* *Capitularium*, de *Collectione* *ADRIANI* ad *Ingliranum* *Metenſem* *Episcopum* directâ, quæ ſæpius nominatim laudantur.

SECTIO II.

Collectiones ISIDORI, Capitularium & HADRIANI cum DECRETO GRATIANI collata.

Quoad *Collectionem* *ISIDORI*, dicendum eſt, *GRATIANUM* eam laudare quoties *Isidorum* laudat, circa *Canones* *Apoſtolorum* aut *Conciliorum*. Quod enim ex eo tunc laudat, deſumptum eſt ex *Collectionibus* ab *ISIDORO* *Hiſpalenſi* *Compiler*, aliſve ſub nomine *Isidori Mercatoris*, aut *Pectatoris* editis. Ex his ultimis *Collectionibus* deſumpta eſt ferè integra *DISTINCTIO XVI.* Quod enim in eâ laudatur ſub nomine *Isidori*, reperitur in *Collectione* ejus, qui *Pſeudo-Isidorus* idè vocitatur, quia falſarius eſt, qui germani *Isidori* nomen ſumpſit, eiſque ſuam *raſſodiam* adſcripſit. Generaliter ab iſ, qui verè eruditione florent, agnita eſt ſuppoſitio, idèque inutile eſſet ejus probationes hic congerere, eò magis, quod plures ex illis id jam *victicibus* *rationationibus* præſtiterint. Itaque, circa hoc *Argumentum*, ſufficet nobis proponere *Regulam*, quæ videtur certa: ſcilicet, pro ſpuris habenda ſunt *Acta* omnia ibi relata, ſi in nullo vetuſtiore Autore reperiuntur, quàm iſ Autor, qui *Oſtavo* *Sæculo* ſcripſiſſe creditur. Hæc *Collectio* typis mandata fuit an. 1520. Hæc Editio laudatur ab *ANTONIO AUGUSTINO* de *antiquis* *Collectionibus* *Canonum. Cap. XVIII.* ubi aſtruit *Catalogum* *Actorum*, quæ continet. *BOTTIUS* *Epo* de *Jure* *Sacro* *Cap. 6.* ſimilem dat *Catalogum*, ſed multo ampliorem. *Antonius* *AUGUSTINUS* *Collec-*